

למה כוח לעובדים

:: רמי הוד

בגיליון 37 של 'חברה' תיאר עמי וטורי את הקמתו של ארגון העובדים החדש 'כוח לעובדים' - ארגון עובדים דמוקרטי. דומני שמעבר למה שכתב עמי, ולמה שניתן למצוא באתר הארגון, אין טעם להרחיב את ההסבר על מבנה הארגון, מטרותיו והרציונל הפוליטי המנחה אותו. רק אציין כי כוח לעובדים מונה כרגע יותר מ- 2000 חברים - כאשר בין התארגנויות העובדים הגלויות נמצאים כ-600 מנחים ומרכזי הוראה מהאוניברסיטה הפתוחה, איגוד עובדות משפחתוני התמ"ת ברחבי הארץ, מדריכי גן המדע במכון וויצמן ועובדות כללית רפואה משלימה. כמו כן, פעילותו של ארגון עובדים דמוקרטי וחדש בנוף הישראלי מגיעה לאוזניים רבות. מאמר זה לא יעסוק בעובדות יבשות על פעולתו של כוח לעובדים וגם לא ידון בבעיות בפעילותה של ההסתדרות, שנידונו על-ידי עמי וטורי בגיליון 33 של חברה. מאמר זה יעסוק בכוח לעובדים מתוך הפרספקטיבה האישית שלי כסטודנט ופעיל חברתי החש חוסר סיפוק מהמסגרות הפוליטיות המפלגתיות והלא מפלגתיות בישראל המבקשות לפעול לאור עקרונות סוציאליסטים. מתוך פרספקטיבה זו אני רואה לנכון להאיר את התפישה הפוליטית העומדת בבסיס פעילותו של כוח לעובדים ולתאר את הסיבות בגינן אני רואה חשיבות עצומה בפעילות במסגרתו.

פוליטיזציה של היום יום

נהוג לעסוק בשלוש בעיות מרכזיות בשמאל הישראלי: יחס דטרמיניסטי להצבעה המסורתית של השכבות המוחלשות לימין, נטייה מובהקת לפלפולים אידיאולוגיים קנטרניים ויצר התפלגות בלתי מרוסן, ובניית עמותות זעירות במקום תנועה סוציאל-דמוקרטית רחבה. הבעיה הראשונה, אותה ניסח דני גוטוויין במאמרו "הדיאלקטיקה של

כשל השוויון", מהווה תפישת יסוד המנחה את פעולת השמאל בשנים האחרונות. כפי שמתאר גוטוויין, כשל השמאל הישראלי במשימה להציב אלטרנטיבה לניאו-ליברליזם והזניח את המאבק החברתי לשינוי יחסי הכוחות המעמדיים. הבעיה השנייה, מקור לבדיחות רבות, היא תוצר של העדפת המפריד על המשותף, חוסר פרגמטיזם ומיקום שותפים פוליטיים כאויבים. הבעיה השלישית נובעת מחוסר אמונה בשינוי חברתי עממי ורחב. נדמה לי כי עד עתה, שני גורמים הצליחו להתמודד עם בעיות אלו: עמיר פרץ שהצליח להפריך את הטיעון הדטרמיניסטי של הצבעת העניים לימין, והתנועה העירונית 'עיר לכולנו', שבניגוד למקובל במציאות הישראלית, בנתה את עצמה מכוחות עממיים ובאופן דמוקרטי, דבר המעלה את הצורך בהרחבת מודל זה לרמה הארצית.

עם זאת, חשיבותה העצומה של פעילות מפלגתית ברמה הארצית והעירונית, לא יכולה להחליף את הצורך לפעול למען פוליטיזציה של שוק העבודה ולשינוי יחסי הכוחות בו. הניסיון לשרטט קו ברור המחבר בין ציבור העובדים, המהווה את רוב החברה, לבין עשייה פוליטית, הכרחי בכל ניסיון סוציאליסטי להשפיע על המציאות. בהתבסס על תפישה מינימליסטית וליברלית של דמוקרטיה, הטמיעו המחוקקים ואמצעי התקשורת גישה לפיה פוליטיקה היא מעשה המתקיים לו אי-שם, מעין דיון סגור של מקצוענים העוסקים בסוגיות הרות גורל של ציבור אין יכולת להבינן. לפי תפישה זו, קבוצת הורים עובדים המתארגנים כדי ללחוץ על העירייה לסבסד קייטנה לילדיהם, או תושבי שכונות המקימים ועד שכונתי שייצג אותם, אינם עוסקים בפוליטיקה אלא בקרבות נקודתיים שאינם נוגעים לתפישות היסוד בחברה. הסלידה מהמילה והקישור המייד שלה עם שחיתות וקידום אינטרסים אישיים, אינם רק תוצר של הופעתם התדירה של אלו בפוליטיקה הממסדית, אלא גם של ראיית המעשה הפוליטי

כפי שמתאר גוטוויין, כשל השמאל הישראלי במשימה להציב אלטרנטיבה לניאו-ליברליזם והזניח את המאבק החברתי לשינוי יחסי הכוחות המעמדיים.

לפי תפישה זו, קבוצת הורים עובדים המתארגנים כדי ללחוץ על העירייה לסבסד קייטנה לילדיהם, או תושבי שכונות המקימים ועד שכונתי שייצג אותם, אינם עוסקים בפוליטיקה אלא בקרבות נקודתיים שאינם נוגעים לתפישות היסוד בחברה.

לא פחות של אופי השינוי החברתי אותו יש לקדם ושל האסטרטגיות הפוליטיות שיש לנקוט. **תמציתה של התפישה היא כי תפקידנו הוא להגיב למציאות הבלתי צודקת – לעמוד לצד עובדים מנוצלים ולהקים עמותות המייצעות להם, להפגין מול התכנית הכלכלית ומול ועידת העסקים של ישראל ולנסות להגיע לכותרות מדי פעם.** אנו דנים בנבחר הציבור שלנו ובעשייה הפרלמנטרית שלהם, וחלקנו אף פעילים במפלגות, הצעירים שבינינו עוסקים בחינוך בלתי פורמלי במסגרת של תנועות נוער, אנו עובדים או מתנדבים בעמותות ומקצתנו נוכחים בהפגנות ספורדיות. מבלי להמעיש בחשיבותן של אלו קשה לראות בהן אינדיקציה מהימנה לתהודתם של רעיונות סוציאליסטים בציבור, וודאי שלא למוכנותו כעובדים להירתם למאבק למען מדינת רווחה ולעמוד בחיל החלוץ של מאבק זה – הרחבת העבודה המאורגנת. האקטיביזם של השמאל החברתי-כלכלי בישראל על גרורותיו ותצורותיו השונות ויותר זה מכבר על משימתו העיקרית של כל שמאל – שינוי יחסי הכוח המעמדיים בחברה תוך פעולה עממית. בניגוד לפעולה כזו שמקורה בשכונות או במקומות העבודה, מתנהל האקטיביזם ללא אוכלוסיות מוחלשות, אוכלוסיות שבשבילן פוליטיקה אינה תחביב אלא דרך לשנות את תנאי החיים.

במאמר (<http://www.eco-action.org/dod/no9/activism.htm>) מבקרים הכותבים את ביטוייו השונים של המונח. הפעילות למען שינוי חברתי הפכה, כך נטען, למעין תפקיד בחלוקת העבודה הקפיטליסטית – כפי שיש הון, עובדים מנוצלים ומפלגות, ישנם פעילים חברתיים המתפקדים כמקצוענים שתפקידם לייצר מראית עין של מאבק בשיטה. כך, קבוצות פוליטיות רבות וזעירות עוסקות באקטיביזם כאשר רובן ככולן מנותקות לחלוטין מהאנשים שהם מתיימרים לדבר בשמן. יותר מכל האקטיביסטים כופרים, גם אם לא בגלוי, בתפישת המאבק הפוליטי כמאבק העממי שמתחיל מהמקום בו הקפיטליזם חובט בחוזקה הרבה ביותר. נדמה לי כי תיאור זה מאפיין את מרבית ההתארגנויות הפוליטיות השמאליות בישראל ואת יחסם לסוגיית יחסי הכוח המעמדיים המתבטאים בשוק העבודה.

האקטיביזם החברתי, אם כן, מחליף אצלנו את הפעולה העממית המאורגנת והרחבה. ההתמודדות עם הקפיטליזם לובשת אופי פורמליסטי ודקלרטיבי: רבים הם ניסיונות החקיקה והכלים המשפטיים הננקטים מצד

במנותק מסדר יומו של האזרח הממוצע ושל העדר אמונה ביכולת לשנות סדר זה. ראייה זו מאפיינת גם את מושג הזכויות שפרשנותו השמאלית – מדינת הרווחה המודרנית – נעקרה ממנו על-ידי הניאו-ליברליזם.

העדרם של מאבקים עממיים הצומחים מתוך מקום העבודה הנצלני, מערכת החינוך המופרטת או השכונות המוחלשות הם דוגמאות לאימוצו של היחס הא-פוליטי ליום שלנו. לעומת זאת, טוענת התפישה הנגדית שהניצול בעבודה, תשלומי הורים גבוהים והיחס של עובד סוציאלי אחד ל-200 משפחות, הם נושאים המהווים בסיס למאבקים פוליטיים. לפיכך, סדר יומו של האזרח, דאגותיו וקשייו, הינם החומרים האמיתיים מהם עושים פוליטיקה של שינוי. **התמודדות ישירה עם יחסי הכוח בשוק העבודה ופוליטיזציה שלהם על-ידי ציבור העובדים, הכרחית לבניית פוליטיקה סוציאליסטית בעלת השפעה.**

אקטיביזם בחוסר נחת

תגיד, שאל אותי חבר ויריב אידיאולוגי מושבע, אין משהו מתסכל בכל הפעילות הזאת שלכם? בטרם הספקתי לשאול מי זה שלכם הוא כבר החל למנות בטון מזלזל פעילויות עליהן שמע בזמן האחרון: מלגה של קרן גרמנית לעבודה בשכונה מעורבת, סמינר בנושא עובדי קבלן, הפגנה מול משרד האוצר, איתור ורישום של בתי עסק מנוצלים. כל פעילות, הוא הוסיף, מאורגנת על-ידי גוף אחר – אפשר לחשוב שאתם ממש קואליציה ענקית של שוחרי טוב, לגלג. להבדיל מוויכוחים אחרים עימו, מהם אני יוצא לרוב עם תחושה שהנה הבסתי את הקפיטליסט ולאט לאט את השיטה כולה, הפעם נחלתי תבוסה כואבת: הבחור צודק – מספר אתרי האינטרנט והארגונים החברתיים המתהדרים בקידום שינוי חברתי אינם מהווים ערובה לערעור ממשי על המציאות. במקרה של גופי השמאל הסוציאליסטי הפרלמנטרי והאזרחי בישראל, האתגר הכולל המוצב לשיטה קטן בהרבה מסכום חלקיו. התבשיל המתקבל מביקורת וזעם חברתי ומציאות של ריבוי ארגונים ללא שיניים, הוא תבשיל פרווה. גם אם נתקשה לנסח מה בדיוק לא בסדר, נדמה לי שקל להזדהות עם מסקנה זו שמלווה רבים מאיתנו ביום.

אולי הבעיה היא בהמשגת הפעולות הננקטות למען שינוי חברתי: מה שמכונה אקטיביזם. ההמשגה הבעייתית נובעת מתפישה בעייתית

הניצול בעבודה, תשלומי הורים גבוהים והיחס של עובד סוציאלי אחד ל-200 משפחות, הם נושאים המהווים בסיס למאבקים פוליטיים.

יותר מכל האקטיביסטים כופרים, גם אם לא בגלוי, בתפישת המאבק הפוליטי כמאבק העממי שמתחיל מהמקום בו הקפיטליזם חובט בחוזקה הרבה ביותר.

תצורותיו הברוטליות ביותר של הקפיטליזם: הפרד ומשול בין העובדים, שבירת העבודה המאורגנת וריסוק הסולידריות החברתית כמעט ואין מאתגרות על ידי נפגעי ועל ידי אלו המדברים נגדו.

לא אפריז אם אומר כי פוליטיקה עממית בעלת שורשים במקום העבודה ובשכונות רחוקה מהעולם של רובנו.

רמי הוד הוא סטודנט לסוציולוגיה ולהיסטוריה חברתית-כלכלית באוניברסיטת חיפה, פעיל בארגון 'כוח לעובדים' - ארגון עובדים דמוקרטי.

 ramihod@gmail.com

פתרונות מעשיים לחלק ניכר מבעיות אלו. 'כוח לעובדים' פועל לכינונו של מודל אלטרנטיבי ודמוקרטי של ארגון עובדים שיאתגר באופן מתמיד את סביבתו הארגונית ולא יקפא על שמריו; הארגון נבנה סביב התפישה כי מקבלי ההחלטות בארגון אינם מקצוענים חסרי קשר לשטח, ומונחה על-ידי תפישה שחברי נציגויות העובדים צריכים להיות את הנהגת הארגון ולא ניתן לפעול על גבם וללא שיתופם בקבלת ההחלטות. כבר בשלב מוקדם של פעילות הארגון, מוטמעת תפישת הסולידריות בין נציגויות קיימות ומתגבשות, מתקיים קשר ישיר בין חברי הסניפים השונים ומיושמת נורמה לפיה הצטרפות חבר ארגון להנהגה וקבלת מידע שוטף על ההתנהלות הארגון וסניפי העובדים השונים אינם מצריכים מאמץ מיוחד. בנוסף, עקרונותיו של הארגון ודפוסי הפעולה של מקימו וחבריו מבקשים להתמודד עם יחסי הכוח בשוק העבודה דרך גישה רחבה הקושרת אותם לאלמנטים נוספים של הקפיטליזם. פעולה לאור גישה זו תגרום בעתיד לפעולת ההתאגדות להיות בסיס למאבק חברתי רחב יותר, למאבק לצדק כלכלי וחברתי, מדינת רווחה אוניברסלית ודמוקרטיה בעולם העבודה (ציטוט מתוך מטרות הארגון). ללא הקפדה על עקרונות אלו בשורת הדמוקרטיה תהיה דלה ולא תיתכן פעולה סולידרית משמעותית. מכאן ניתן להבין את הבעיות של ארגוני העובדים הקיימים כמשק - הם אינם רואים במעשה ההתאגדות מעשה פוליטי משחרר.

הקמת ועדי עובדים פעלתניים וסולידריים, תחת מטריותו של ארגון עובדים דמוקרטי, היא פעולה פוליטית המגדירה מחדש את המושגים פוליטיקה ודמוקרטיה. בתוך ארגון כזה ייתכן שיתוף פעולה בין מורים ועובדי ניקיון, מלצרים ומטפלות משפחתונים, עובדות סוציאליות ועובדי דפוס. פעילות בכוח לעובדים - בין אם בהתאגדות במקום העבודה, בפעולות שטח מעוררות מודעות או בעזרה לוועדים מתגבשים, מהווה הזדמנות לחיבור רחב בין כוחות שמאל אידיאולוגיים, עובדים מנוצלים מרחבי החברה הישראלית ופעילים חברתיים. בנייתו ותפקודו הנוכחי של הארגון, הנמצא עדיין בחיתוליו, נעשים תוך העמדת הפוליטיקה העממית של השינוי כחלופה לתפישת האקטיביזם ותוך הבנה כי ללא פוליטיזציה של יחסי הכוח בשוק העבודה לא ניתן יהיה להציב חלופה לשיטה. הצלחתו של כוח לעובדים חיונית לפיכך למאבק למען חברה צודקת בישראל.

אתר כוח לעובדים: www.workers.org.il

עמותות לשינוי מצב העובדים, רבות הן העצומות, התהלוכות וההפגנות, מעטים הם הניסיונות לעימות חזיתי עם הקפיטליזם. תצורותיו הברוטליות ביותר: הפרד ומשול בין העובדים, שבירת העבודה המאורגנת וריסוק הסולידריות החברתית כמעט ואין מאתגרות על ידי נפגעי ועל ידי אלו המדברים נגדו. כך, מודר מהמאבק החברתי הכלי ממנו חושש הקפיטליזם יותר מכל - פוליטיזציה של שוק העבודה על ידי התארגנויות עובדים המוניות וסולידריות.

בשל הבעיות שנידונו לעיל, הליכה בעקבות המסורת הפוליטית של השמאל הישראלי אינה יכולה לגרום לפוליטיזציה של היום יום. שינוי תפיסתי רדיקלי כלפי העקרונות המארגנים של היום יום שלנו חייב להינשא על גביהם של מפסידי השיטה המבקשים לגרום לשינוי יחסי הכוח. אל משימה זו חייבים לגשת תוך אימוץ מודל דמוקרטי ועממי וחשיבה מחוץ לסכמות הפוליטיות המקובלות אצלנו. התחלת המעשה הפוליטי ביום של כולנו, הכרחית להטמעת התפישה כי הקפיטליזם אינו מבנה אבסטרקטי אלא דפוס ניצול המעצב את החיים של כולנו. ללא יישומה של תפישה זו בדמותן של התארגנויות עובדים חדשות וסולידריות, קשה לתאר מאבק רחב יותר בשיטה כולה.

פנייה

ברצוני להפנות שאלה לקבוצת השווים שלי - מה אנו, צעירים משכבות סוציו-אקונומיות שונות, בעלי תפישת עולם סוציאליסטית, עושים כדי לגרום לשינוי ביחסי הכוחות בשוק העבודה ולקידומו של שינוי חברתי עממי? נדמה לי כי מגמות רווחות בשמאל הישראלי אינן פוסחות גם עלינו - פעילי הצעירים: סטודנטים וחברי תנועות נוער ותנועות בוגרים, פעילים מפלגתיים ועובדי עמותות, ערבים ויהודים כאחד. אנו תוחמים גבולות פוליטיים היכן שיש להרחיבם; עוסקים בטיפוח המעגל הפנימי על פני הרחבתו החוצה; חוששים מהשתתפות פעילה בתנועה פוליטית רחבה. נדמה לי כי לא אפריז אם אומר כי פוליטיקה עממית בעלת שורשים במקום העבודה ובשכונות רחוקה מהעולם של רובנו. דפוסי הפעולה הפוליטיים המאפיינים את פעילותנו נכנסים יותר לקטגוריית האקטיביזם המתסכל מאשר לפעולה הפוליטית העוסקת ביום וימתעמתת חזיתית עם הקפיטליזם.

אני סבור כי פעולתו ההולכת ומתרחבת של 'כוח לעובדים' - ארגון עובדים דמוקרטי' מכילה